

Leer ze op eigen kracht te gaan

Dat is de filosofie van activist Bunker Roy

► De Indiase activist Bunker Roy behoort volgens *TIME* tot de honderd invloedrijkste mensen in de wereld.

► Op zijn school krijgen vrouwen praktische lessen.

Door Wim Brummelman

TILONIA (RAJASTHAN, INDIA). Susanne Huses (49) is een half jaar weg uit haar dorpje in Namibië. Weg bij haar man die koeien, schapen, geiten en kippen houdt. En weg bij haar vijf kinderen, van wie de oudste is getrouwd en ook al een kind heeft. Afgelopen maart reisde ze naar India, naar een afgelegen dorpje dat luistert naar de naam Tilonia, in de deelstaat Rajasthan.

Met nog 25 vrouwen uit zes Afrikaanse landen zit ze achter lange tafels met daarop een wirwar aan snoertjes, schakelingen, weerstandjes en printplaten. Susanne Huses zet een oplader voor een accu in elkaar, gevoed door zonne-energie. Ze houdt een solderbout in haar hand. In een schoolschrift heeft ze getekend hoe ze de verbindingen op elkaar moet aansluiten, welke kleur bij welke kleur hoort.

Susanne Huses is behoorlijk eigenwijs. Dat haar man en haar kinderen er eerst niets voor voelden dat ze naar India ging, weerhield haar niet. Als ze straks weer thuis is, zal ze andere vrouwen leren hoe ze lampen in elkaar moeten zetten. Dankzij zonne-energie wordt het niet langer donker in hun dorpen als de zon ondergaat, zegt ze. „We zijn arm, maar nu krijgen we een betere toekomst.”

Dat de Afrikaanse vrouwen naar Tilonia zijn gekomen, is te danken aan de Indiase activist Bunker Roy. Dit voorjaar nog deelde het Amerikaanse weekblad *TIME* hem in bij de honderd invloedrijkste mensen in de wereld. Als Susanne Huses uit Namibië een eigenwijze vrouw is, dan is Bunker Roy een eigenwijze man. Altijd al geweest. Sanjit 'Bunker' Roy is van goede komaf. Hij werd 65 jaar geleden geboren in West-Bengalen en

► Wil je iets veranderen dan moet je bij de vrouw beginnen ◀

Bunker Roy

ging naar de Doon School in Dehradun, zo'n beetje de meest prestigieuze kostschool in India. Hij was voorbestemd voor een glansrijke carrière. Als topbureaucraat. Of als diplomaat. Maar Bunker Roy sloeg de omgekeerde richting in. Hij maakte het platteland tot zijn werkterrein.

„Moeder India leeft in haar dorpen” zei Mahatma Gandhi ooit. Anno 2010 geldt dat nog steeds, zegt Bunker Roy. „Geen twijfel over mogelijk”. Alleen: de dorpen worden verwaarloosd. Het onderwijs stimuleert de studenten weg te trekken uit de dorpen. Politici, beleidsmakers en economen richten hun aandacht op de steden. Als India praat over een economische groei van 8 of 9 procent, dan heeft dat betrekking op het urbane India.

De bevolking in de dorpen leeft nog in de negentiende eeuw, betoogt Bunker Roy. „Bharat, het India van het platteland, is verloren. Het wordt aan zijn lot overgelaten. Daarom moet Bharat zijn eigen oplossingen zoeken. Die worden niet vanuit Delhi aangedragen.” En zegt hij, eveneens in navolging van Gandhi: „India

heeft geen behoefde aan massaproductie. India heeft behoefte aan productie door de massa.”

Bunker Roy is altijd tamelijk radicaal geweest in zijn keuzes. Hij was al twintig toen hij voor het eerst een dorp zag in India. Dat was in Bihar, waar hongersnood heerste. Toen besefte hij dat alles wat hij had tot dusver had geleerd weinig tot geen relevantie had voor het harde bestaan op het platteland.

In 1972 richtte hij zijn Barefoot College op in Tilonia, de school waar nu de Afrikaanse vrouwen praktische lessen volgen. Hij werd met argwaan bekeken toen hij voor het eerst in het dorp kwam om te helpen bij het slaan van waterputten. Een stedeling in een dorp; dat moet een mislukking zijn, werd gedacht. „Zoekt de politie je”, was de eerste vraag die hem werd gesteld. Zijn moeder was razend. Pas na een bezoek van de Britse prins Charles en prinses Diana aan Tilonia in 1992 bond ze in. „Dan moet je wel iets goeds doen”, reageerde ze.

Bunker Roy zegt dat hij een gezond wantrouwen heeft tegen afgestudeerde ontwikkelingsseconomen. Die komen er niet aan te pas op zijn blotevoeten-school. Dorpelingen kunnen het beste van dorpingen zelf leren, zo is het uitgangspunt. Ook al zijn die dorpsgenoten ongeletterd. Een certificaat dat ze hebben geleerd hoe ze lampen in elkaar moeten zetten, een oven kunnen maken die wordt verwarmd door zonnestralen, regenwater kunnen zuiveren en opslaan of weten hoe ze met natuurlijke materialen een huis bouwen: dat certificaat krijgen ze niet. Papiertjes hebben geen waarde in een dorp, vindt Bunker Roy. Alleen praktische vaardigheden. Daarom traint hij ook het liefst volwassen vrouwen. Van moeders en grootmoeders weet je tenminste zeker dat ze in hun dorp blijven en dat ze hun kennis graag overdragen aan anderen, zegt Bunker Roy. „Als je veranderingen wilt doorvoeren, moet je bij de vrouwen beginnen.”

Susanne Huses en haar collega's zijn zulke vrouwen. Straks zullen ze in hun land helpen dorpen te elektrificeren. Bunker Roy zegt dat de afgelopen jaren dankzij de opleiding in Tilonia bijna achthonderd dorpen in 25 landen zonne-energie hebben gekregen. Dat is een voorbeeld dat aansprekt. Maar ook op kleinere schaal zetten vrouwen een stap voorwaarts. Bhanwari (40), die maar enkele jaren naar school is geweest, en de ongeletterde Kesar bemannen nu de tandartspraktijk van het Barefoot College. Dokter Pascal, een vrijwilliger uit Italië, was vorig jaar zes maanden op bezoek. Hij deed voor hoe je tanden schoonmaakt, hoe je gaatjes vult en kiezen trekt. Nu doen Bhanwari en Kesar dat allemaal zelf. Zelfs een wortelkanaalbehandeling gaan ze niet uit de weg. Alleen van de verstandskiesmen moeten ze afbliven, hebben ze geleerd.

Als de avond is gevallen rijden ze twintig kilometer verderop naar een dorpje, niet ver van de doorgaande weg van Ajmer naar Jaipur. Op een veranda voor een schoolgebouw zitten een stuk of twintig meisjes in halve cirkels op de betonnen vloer. In het witte schijnsel van enkele spaarlampen zijn hun schriften te zien. De jongste is zes, de oudste veertien. Anders dan hun broers gaan ze overdag niet naar school. Want dan moeten ze koeien hoeden, geiten laten grazen of op hun kleine zusjes en broertjes passen. „Langzamerhand zijn de ouders er wel achter dat het belangrijk is dat ook meisjes naar school gaan. Maar in praktijk komt het er vaak niet van”, zegt een jonge onderwijzeres.

Het Barefoot College heeft meer

dan zevenhonderd van dergelijke avondschoolen in ruim 670 dorpen in India. Noria van acht zegt dat ze later dokter wil worden. Sommigen willen onderwijzer worden. Een meisje zegt dat ze bij de politie wil, haar vriendinnetje wil bij de luchtmacht. En een ander meisje wil danseres worden, zegt ze verlegen terwijl ze snel haar hoofdoek over haar gezicht trekt. Bunker Roy zegt dat de jeugd de kracht is van India. „Ik heb het over het platteland. Als je kijkt naar de vitaliteit in de dorpen, kun je niet anders dan optimistisch zijn.”

Maar biedt de blotevoeten-benadering werkelijk een uitweg voor India's toekomst? Los je daarmee de grote verborgen werkloosheid op het platteland op? Bunker Roy kent de kritiek. Sommige donororganisaties die Barefoot College altijd hebben gesteund, vragen zich af of kleinschalige sociale veranderingen wel echte economische vooruitgang teweeg brengen.

Roy zegt dat hij zich niet van de wijs laat brengen. Een heleboel kleine veranderingen kunnen een omme-

► Kleine veranderingen kunnen samen een ommekeer tot stand brengen ◀

keer tot stand brengen, zegt hij. Los daarvan: er is geen alternatief, zeker niet zoals dat van bovenaf wordt aangedragen door de officiële ontwikkelingsseconomen, de hulporganisaties van de VN, de Wereldbank, de planningscommissie en de regering in New Delhi. Zij bivakkeren in hun ivoren torens en lanceren het ene plan naar het andere, zonder ooit hun oor te luisteren te leggen bij de direct betrokkenen. „De filosofie van overheid en bureaucratie is erop gericht mensen uit te leveren aan economische processen van buitenaf. Die eenzijdige strategie is het grootste institutionele probleem voor India. Ik probeer de mensen onafhankelijk te maken door ze hun lot in eigen hand te laten nemen en op eigen kracht vooruit te gaan.”

Daarom ook zal er volgens hem weinig terecht komen van verwezenlijking van de befaamde millennium-doelstellingen die de VN hebben geformuleerd, zoals terugdringen van honger en armoede, scheppen van banen, onderwijs voor iedereen, verbetering van de gezondheidszorg en versterking van de positie van vrouwen. In de *International Herald Tribune* omschreef Bunker Roy de 'top down'-aanpak als „een recept voor rampspoed”. Corruptie, bureaucratie, oneerlijke politici en gebrek aan interesse voor de alledaagse problemen van armen staan echte ontwikkeling in de weg, betoogt hij.

Bunker Roy zegt dat hij de rapporten van de VN, de Wereldbank en andere organisaties niet langer leest. Het glossy papier is geschikt om er poppen van papier-maché van te maken, zegt hij spottend. Met dergelijke poppen trekken medewerkers van Barefoot door de dorpen van Rajasthan om er voorstellingen te geven. Dat zijn altijd vrolijke gebeurtenissen, met muziek en vol met interactie met het publiek. En steeds met de achterliggende boodschap dat economische en maatschappelijke veranderingen best kunnen. Als je er zelf maar voor inzet.

Foto's Wim Brummelman

Deze zomer portretteert *nrc.next* hedendaagse wereldverbeteraars. Hoe kwamen ze op hun idee, wat willen ze en hoe willen ze dat bereiken?

Advertentie

retour knallers

toulon (st. tropez)

€ 99* all-in

vandaag: toulon

- all-in retourticket
- alle stoelen
- alle vluchten van 23 augustus t/m 30 september

transavia.com

wat doe je hier nog?

*wijzigingen voorbehouden - opzet